

2 ІНФЛЯЦІЯ-2023,
або Чого українцям чекати
від політики «дорогих
грошей»

5 «ДОБРОГО РАНКУ, МИ З МАРІУПОЛЯ»
Священники ПЦУ з Донеччини
створили гуманітарний хаб
для переселенців та військових у Дніпрі

6 НАЗАВЖДИ ВТРАЧЕНІ,
ЧАСТКОВО ВРЯТОВАНІ
Що сталося з музеями на лінії
вогню

7 ЯКОЮ БУДЕ ДОЛЯ ДУБІВ
АЗОВСЬКОЇ ДАЧІ?

8 ХРЕСТИКИ, ЩО ОБЕРІГАЮТЬ
Як регіональна акція
«Народжені у вишиванках»
переросла на всеукраїнську

СХІД NOW

№ 03
травень 2023

БЕРЕГІНЯ
МАРИУПОЛЬСЬКА
АСОЦІАЦІЯ ЖІНОК

БЕЗОПЛАТНО

РЕДАКЦІЙНЕ

РИБКА ЧИ ВУДКА?

Усі ми час від часу потребуємо допомоги, особливо у теперішні скрутні часи. І навзаєм допомагаємо чим можемо – рідним, друзям, землякам-переселенцям, ЗСУ, ветеранам. Але за довгі місяці війни багато хто з нас вже помітив, що нашою допомогою часто зловживають, що вона інколи перетворюється на обслуговування, а люди, які не відчують тонкої межі між цими двома поняттями, – на споживачів.

Дорогі читачі! Так ми ж самі дуже часто піклуємося токсично. Адже коли ми приносимо готове рішення, то забираємо в об'єкта нашої допомоги необхідність думати і діяти самотужки. І забуваємо про те, що скрутні часи закінчаться, а «споживачі» залишаться, і нам потім із ними жити.

Заради людей, якими ми опікуємось, варто все ж таки залучати їх до помірної допомоги самим собі. Наприклад, щоб нагодувати, ліпше надати продукти й можливість готувати власноруч, аніж перераховувати гроші чи організувати безоплатні обіди. Врешті-решт це всім піде на користь. Суспільству – так точно.

А ми нагадуємо, що газета «Схід now» створена переселенцями зі Сходу для переселенців зі Сходу. Двічі на місяць ми зустрічаємося з вами у наших переселенських справах, а щодня – чекаємо ваших пропозицій щодо тем публікацій на пошту eastnowred@gmail.com.

Разом ми зможемо більше! **CN**

Фото: Євген СОСНОВСЬКИЙ (Маріуполь – Київ)

ЦІКАВЕ

УКРАЇНЦІ У ПОЛЬЩІ

Як польські громади допомагають українським біженцям пережити жахи війни

Чи легко українці за кордоном інтегруються у нові громади та яку допомогу їм пропонують у польських гмінах (громадах)? Журналісти «СхідNOW» поспілкувалися з біженцями та фахівцями Маріупольської асоціації жінок «Берегиня», які займаються евакуацією та супроводом наших біженців у Польщі.

ВРЯТОВАНІ З ПЕКЛА

Блокаду Маріуполя Наталя Набок згадує як страшний сон. Від російських ракет жінка з дітьми спочатку ховалися у ванній кімнаті. Потім попросилися до сусідки, що жила трьома поверхами нижче. Разом боятися було легше, – згадує Наталя.

– Майже на наших очах загинули люди, які готували обід на вогнищі у дворі. Тоді

ж вже їсти було нема чого. Все істівне, що не треба було готувати, з'їли у перші ж дні, коли зникли світло та газ. Ми не сиділи в підвалі, бо у нашому будинку у центрі міста його не було. Залишалися у квартирі на п'ятому поверсі. Коли російська ракета поцілила в дах, було відчуття, що ми злетимо у повітря. Дитина перелякалася, і ми спустилися до сусідки. Спали на дивані вчотирьох, у куртках і шапках. Прокидалися о четвертій ранку, бо диван хитало, наче від землетрусу – такі були обстріли. Це було пекло, і навряд чи ми забудемо його колись, – розповідає маріуполька.

Так у голоді і холоді прожили місяць. З охопленого вогнем Маріуполя до Мелекіного родину Набок вивезла донька сусідки. А вивратися з окупації допомогла вже організація «Берегиня». Вона ж організувала евакуацію до Польщі, до гміни Stare Babice.

По приїзду українських біженців безоплатно розселили, забезпечили їжею й підтримували психологічно.

– Поляки на нашу біду активно відгукнулися. Принесли одяг, смаколики. Я не очікувала, що абсолютно чужі люди так нам співчуватимуть і допомагатимуть. Житло в нас

комфортне, тут живуть кілька родин, є всі зручності, їдальня, кухня, ігрова кімната. Природа прекрасна, дуже чисто на вулицях, – розповідає Наталя.

Її молодший син Іван спочатку навчався в українській школі, але згодом родина вирішила перевести малого до місцевого навчального закладу. Попри певні переживання щодо мовного бар'єру нині Наталя про таке рішення не шкодує – хлопця прийняли добре.

Наталя Набок з сином Іваном

– Він знайшов нових друзів, до школи ходить із задоволенням. Навчається безоплатно. За відвідування секцій у спортивній школі грошей з нас також не беруть. Вже майже рік син займається волейболом.

Старший син Дмитро доєднався до родини пізніше, але вже працює у відомій мережі швидкого харчування. Йому польська дається важче, але у нагоді стають знання з англійської.

Наталя поки постійної роботи не знайшла. За фахом вона музикант, хормейстер, у Маріуполі вела вокальний дитячий гурток, співала в церковному хорі. Зараз жінка активно долучається до всіх курсів, що пропонують волонтери, зокрема з вивчення мови та перекваліфікації. ▶

Продовження на стор. 3

КОРИСНЕ

АГРОПРОДОВОЛЬЧИЙ СЕКТОР: 10 000 ЄВРО НА РОЗВИТОК ВЛАСНОЇ СПРАВИ ДЛЯ ЖІНОК-ПІДПРИЄМНИЦЬ

В Україні стартувала програма Empowering Women in Agrifood від EIT Food для жінок-підприємниць. Вони мають можливість пройти навчання під керівництвом менторів та отримати 10 000 євро на розвиток власної справи або стартапу в агропродовольчому секторі.

Безоплатна освітньо-менторська програма триватиме з червня по листопад 2023 року. Учасниці будуть працювати в індивідуальному режимі з менторками. Навчання переважно відбуватиметься дистанційно.

Взяти участь у програмі можуть жінки-підприємниці або засновниці агро-стартапу в Україні, які мають агропродовольчу бізнес-ідею або діючий бізнес. При цьому на момент подання заявки їм має бути більше 18 років, а бізнесу (якщо є) – менше ніж 2 роки з моменту офіційної реєстрації.

Кінцевий термін подання заявок – 25 травня 2023 року на сторінці www.f6s.com/ewa-ukraine-2023/apply.

Заявку не приймуть, якщо учасник вже отримував фінансування на пропонувану ідею (інвестиції/гранти) на суму понад 30 000 євро. **CN**

ДО 100 000 ГРН ЗА ПРОЄКТ: ОГОЛОШЕНО ГРАНТОВИЙ КОНКУРС ДЛЯ ЛОКАЛЬНИХ ГРОМАДСЬКИХ ІНІЦІАТИВ

Фонд «МХП – Громаді» оголосив грантовий конкурс «Час діяти, Україно!» для локальних громадських ініціатив. Конкурс діє у 12 областях України: Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Житомирській, Івано-Франківській, Київській, Львівській, Сумській, Тернопільській, Хмельницькій, Черкаській та Чернігівській.

Головна мета конкурсу – сприяти вирішенню соціальних проблем громад шляхом підтримки локальних ініціатив під час війни в Україні.

Взяти участь у конкурсі можуть органи місцевого самоврядування, комунальні установи, освітні заклади, заклади охорони здоров'я та неурядові організації.

Тематика проєктів, які можуть отримати фінансування, доволі широка. Серед пріоритетів організатори виділяють:

- ◆ реабілітацію ветеранів
- ◆ збереження традицій та культурної спадщини
- ◆ системні проєкти в освіті, медицині, інфраструктурі
- ◆ розвиток громадських просторів
- ◆ інтеграцію переселенців
- ◆ енергетичну безпеку.

Загальний бюджет конкурсу становить 7 000 000 грн. Розмір фінансування одного проєкту – до 100 000 грн.

Щоб взяти участь у конкурсі, потрібно до 31 травня заповнити заявку за посиланням <https://timetoact.com.ua/> **CN**

АКТУАЛЬНЕ

А цікавий вимальовується світовий тренд. Інфляція раптом вийшла на перше місце серед національних проблем, відсунувши на задній план питання економічного зростання, безробіття тощо. Справді, по обидва боки Атлантичного океану люди більше переймаються брифінгами керівників центробанків, аніж виступами політиків. Цілком зрозуміло, що бізнес непокоїться за свої прибутки, а чи слід хвилюватися громадянам, коли, скажімо, облікова ставка НБУ зростатиме чи знижуватиметься? Спробуймо розібратися.

Наприкінці квітня голова Національного банку України Андрій Пишний повідомив, що НБУ зберіг облікову ставку на рівні 25% – якою вона і була з червня минулого року. Також НБУ покращив макроекономічний прогноз на 2023 рік – ВВП країни повернеться до зростання, а інфляція сповільниться до 14,8% (у порівнянні із 26,6% у 2022 році).

Нацбанк зазначає, що від початку року інфляція знижувалася швидше, ніж очікувалося. Зокрема у березні темпи зростання споживчих цін сповільнилися до 21,3% у річному вимірі. Це сталося, зокрема, завдяки зміцненню готівкового курсу гривні.

Тепер простими словами – що все це означає для економіки України під час війни, яка розбалансовувала бюджетну сферу і вимагає перерозподілу національних ресурсів на користь оборони? Що буде зі споживацькою спроможністю українців 2023 року, якщо прогностований рівень інфляції досі залишається на позначці з двозначною цифрою?

ХТО ВИПИСУЄ «АНТИІНФЛЯЦІН»?

Антиінфляційна політика цілковито перебуває у руках центробанку. Головним із розроблених інструментів впливу на показники інфляції є облікова ставка. Облікова ставка – це відсоток, під який НБУ позичає гроші банківському сектору. Який, у свою чергу, орієнтуючись на рівень цієї ставки, кредитує економіку. Якщо НБУ ставку піднімає, то економісти кажуть, що центробанк проводить політику «дорогих грошей», маючи на увазі, що позики на банківському ринку стають дорожчими.

Залишаючи облікову ставку на високому рівні, НБУ впливає на грошову масу, стримуючи її зростання. У підсумку – ціни стабілізуються.

Не варто очікувати, що внаслідок таких заходів ціни суттєво знизяться, адже ціни взагалі негнучкі у бік зниження. Однак навіть якщо вони просто не зростатимуть у короткому періоді часу – це вже показник того, що заходи цен-

ІНФЛЯЦІЯ-2023, або Чого чекати українцям від політики «дорогих грошей»?

тробанку були успішними. Якщо ж цього не станеться, центральний банк може ухвалити рішення щодо чергового підвищення облікової ставки.

«Антиінфляцин» є вкрай необхідним засобом, без якого економіці, яка перебуває у «інфляційній гарячці», не обійтися, бо інакше справа може дійти до колапсу. Прикладів чимало. Найбільш показовим є Угорщина наприкінці Другої світової, коли на піку гіперінфляції ціни зростали на 150000% щодня. Навряд чи хтось хоче таке пережити.

ЯКІ ПОБІЧНІ НАСЛІДКИ Є У АНТИІНФЛЯЦІЙНІЙ ПОЛІТИЦІ?

Якщо подовжити вживати метафору з ліками – коли лікар приписує антибіотик, він насамперед хоче подолати запальні процеси в організмі, хоча у кожного такого препарату є своя «побочка».

Отже, високі відсоткові ставки пригнічують економіку далекосяжними негативни-

ми наслідками – зменшення доходів домогосподарств та зростанням безробіття. І суспільство буде змушене миритися із цим тимчасовим пригніченням, поки під час війни НБУ природньо пильнуватиме гривню, утримуючи ставку на відносно високому рівні.

Коли чинники інфляції будуть усунуті, НБУ поміняє політику «дорогих грошей», знижуючи рівень облікової ставки, аби відбулося поживлення економіки.

ЩО ЩЕ ЗАПОБІГАЄ ІНФЛЯЦІЇ

А не може статися так, що через політичну доцільність (гроші на війну треба, а бюджет – дефіцитний) у «ручному режимі» буде увімкнено друкарський станок і всі антиінфляційні заходи НБУ підуть під пси?

У попередньому числі газети йшлося про те, що дефіцит держбюджету України покривається запозиченнями та макрофінансовою допомо-

гою з-за кордону, у тім числі й від МВФ. Іншим, додатковим джерелом є так звані позики Національного банку. Це не те саме, що «друкування грошей», але теж інструмент, коли НБУ «позичає» міністерству фінансів додаткові обсяги грошової маси, яка не підкріплена товарами. Інакше – невиплата заробітних плат

та пенсій, зупинка фронту та проблеми із обслуговуванням зовнішнього боргу.

Втім, саме наявність зовнішніх кредиторів працює запобіжником для запуску друкарського станка і роздмухування інфляційних процесів. Ми вже писали, що для отримання Україною кредиту на 15,6 млрд доларів МВФ висунуло вимоги щодо кращого адміністрування держбюджету, зокрема – фінансування дефіциту неінфляційними джерелами. Ризиком цих вимог у короткостроковій перспективі може стати незначна девальвація національної валюти, але ж не гіперінфляція.

Підсумовуємо. Прогноз НБУ щодо сповільнення інфляції у 2023 році на 11,8% до 14,8% – це вже хороший тренд. Позитивним також є прогноз по відновленню економіки, який коливається у межах 1-2% на противагу падінню минулого року – 29,2%. Показники зростання можуть бути більшими, якщо бойові дії цього року припиняться або будуть зведені до низької інтенсивності. Важливим супутнім позитивним чинником є зниження світових цін на енергоносії. Отже, можна бути певними, що, за інших рівних умов, доходи українців принаймні менше потерпають від інфляції, ніж торік. **СН**

Олег ЖОВТАНЕЦЬКИЙ

У КВІТНІ 2023 РОКУ ВАРТІСТЬ СПОЖИВЧОГО КОШИКА В УКРАЇНІ ЗРОСЛА НА 0,2% У ПОРІВНЯННІ З БЕРЕЗНЕМ

- ✓ Найбільше за місяць подорожчали готельно-ресторанні послуги (+1,3%), алкогольні напої та тютюнові вироби (через збільшення акцизів, +1%) та медицина (+1%).
- ✓ Помірно дорожчали продукти харчування (+0,4%), одяг і взуття (+0,4%), освітні послуги (+0,1%).
- ✓ У категорії продуктів харчування найбільше впали ціни на яйця – через сезонність та закінчення свят (-8,7%), а також на соняшникову олію (-1,6%). Найбільше дорожчало м'ясо (+3,3%).
- ✓ Вартість послуг ЖКГ майже не змінилася (насамперед через мораторій, проте він накладений на ціни електроенергії та газу, а не обслуговування).
- ✓ Пальне та мастила подешевшали на 2,4% через перевищення пропозиції над попитом після енергокризи. Також за місяць на 0,1% подешевшали послуги зв'язку.

ЧАС РАХУВАТИ

Банки готуються до зростання попиту на кредити і депозити

Попри те, що облікова ставка НБУ залишається на досить високому рівні, банки України у найближчі 12 місяців очікують на зростання кредитного портфелю. Про це свідчить опитування НБУ про умови банківського кредитування за результатами першого кварталу 2023 року.

Здавалося б, за високої облікової ставки НБУ кредити та депозити не стають доступнішими. Навпаки – вони стимулюють населення заощаджувати, а банки – знижувати свої відсоткові ставки. Але, як не дивно, вперше за час повномасштабного вторгнення банківський сектор України випромінює позитив і сподівається на зростання не лише корпоративного, а й споживчого кредитування. Ба більше – очікується, що попит на депозити серед населення у найближчий час зросте удвічі!

Аргумент для такого позитивного настрою банків: через підвищення НБУ норми обов'язкових резервів банків відсоткові ставки по депозитах будуть протягом року поступово підвищуватися.

Також вперше з кінця 2021 року банки пом'якшили вимоги до кредитування домогосподарств. Якщо така тен-

денція продовжиться, то вже у другому кварталі 2023 року прогнозується зростання попиту на роздрібні кредити та іпотеку.

У корпоративному секторі також очікується зростання попиту на кредитування, причому не тільки на залучення капітальних інвестицій. Тішити і те, що зростання конкуренції на ринку змушує банки дещо полегшувати вимоги до позичальників з малого та середнього бізнесу. Відносно послаблення кредитних стандартів для малих підприємств теж можливо вже у другому кварталі 2023 року.

Втім, справжнє відновлення кредитного сектору почнеться наприкінці року, коли НБУ має перейти до зниження облікових ставок на тлі зменшення інфляції та вирішення логістичних проблем. **СН**

Оксана СТЕЛЬМАХ

ЦІКАВЕ

НА ПЕРШУ ПОЛЬСЬКУ ЗАРПЛАТУ ЗАМОВИЛА З УКРАЇНИ ВИШИВАНКУ

Закінчення. Початок на стор. 1

У Наталії Скрипки з Чернігова також підрастають двоє синів. Заради них жінка і звачилася на переїзд за кордон.

– Звістка про бомбардування драмтеатру в Маріуполі, де ховалися сотні людей, стала для нас останнім поштовхом до евакуації. Спочатку їхали просто на захід, там родина з Ковеля нас прихистила і посадила на евакуаційний автобус до Польщі, – розповідає Наталія.

20 березня родина перетнула кордон. Далі була Варшава та загальний центр для біженців. На всьому шляху волонтери турбувалися про ночівлю, гаряче харчування та щоб люди могли перепочити, помитися й прийти до тями після пережитого. За дві доби родина Наталі на пропозицію українських волонтерів вирушила до гміни Stare Babice.

– Ми приїхали до готелю, нас зустрічав ксьондз Вацлав. Це католицька громада, такий центр, де служать священики і опікуються українськими біженцями. Ми мали окремий двомісний номер, нас годували, забезпечували гігієною.

За два дні перебування у гміні сини Наталі вже стали до навчання. Молодший Іван – в інтегрованому класі для українських діточок, а старший Олександр – у польській школі.

– Восьмий клас – останній у польській школі. Син вже двічі складав пробні іспити й показав результати, не гірші за місцевих учнів. Наші українські діти забезпечені у школі всім необхідним, батькам не потрібно нічого купувати. Українські школярі мають таке ж право на пільговий проїзд, як і польські.

Заняття з арт-терапії

УКРАЇНЦІ У ПОЛЬЩІ

Мама Наталія працює у Центрі Місії африканських. Допомогає на кухні та у розв'язанні організаційних питань. На першу зарплату, каже, замовила з України вишиванку.

– То як до раю ми потрапили після евакуації. Наш осередок зайняв у Польщі перше місце серед шелтерів, хостелів і готелів, в яких перебувають біженці. Польські родини раніше несли до нас одяг, їжу, коляски, іграшки, а тепер на свята запрошують до себе додому, щоб пригостити та показати свої традиції, звичаї. Також возили наших дітей на екскурсії до Варшави. Ксьондзи допомагали з отриманням PESEL – це документ на кшталт наших ІНН, необхідний для вирішення

Наталія Скрипка, перший день у Польщі

ПЛІДНА ВЗАЄМОДІЯ

Це лише дві з тисяч історій про щасливий порятунок українських сімей та їхню підтримку у польських громадах, каже фахівчиня Маріупольської Асоціації жінок «Берегиня» Катерина Шух. За її словами, спільними зусиллями української організації та польських партнерів допомогою охоплені понад 3 000 українських біженців.

– Наші проекти спрямовані на комплексну допомогу. Адже евакуація – це не просто вивезти і кинути напризволяще в іншій країні, без знання мови, звичаїв та законів. Евакуація «під ключ» – це попіклуватися про те, щоб людина могла зорієнтуватися на новому місці, дати їй базову підтримку, допомогти з документами. Юридичну і психологічну допомогу, інформаційні консультації біженцям ми надаємо й досі. Раніше це відбувалося на регулярній основі, бо попит був шалений. Тепер організуємо щомісяця мобільні бригади, – розповідає Катерина.

Вона теж маріуполька, і добре розуміє тих, кого росіяни вигнали з власних осель. Як психологиня Катерина проводить ще й арт-терапевтичні заходи, на яких біженці через

соціальних питань, від обслуговування в банку до виклику швидкої. У Варшаві ці номери отримати було важко через величезні черги, то поляки за нас домовлялися з іншими гмінами й вивозили туди. Навіть польські фотографи волонтери: три фото на документи коштували десь пів тисячі, а вони нам робили безплатно, – розповідає про гостинність приймаючої сторони Наталія.

Катерина ШУХ, членкиня правління Маріупольської Асоціації жінок «Берегиня», координаторка проєктів Fundacja Human Doc, психологиня:

– Ми вже рік взаємодіємо з польськими організаціями з питань евакуації та супроводу українських біженців. Усього було сімнадцять евакуаційних рейсів. У Дніпрі та Запоріжжі «Берегиня» забирала українців, які вирвалися з небезпечних районів, і автобусами везла до Варшави. Там ми їх зустрічали, за списками розподіляли евакуйовані родини по польських гмінах, де були місця (тобто житло та відповідні умови).

Зокрема ми тісно співпрацюємо з громадою Gmina Bielsko-Biała – це містечко десь у 4-5 годинах від Варшави машиною. Тут прийняли дуже багато наших родин. Їх зустрічали, розселяли, допомагали з оформленнями дітей до шкіл та садочків. Gmina Stare Babice – ще одна дружня громада, яка тепло зустріла біженців і весь цей час їх підтримує.

малювання, творчі колажі та рукоділля долають стрес та тривожність.

– Я використовую саме арт-терапію, оскільки на мою думку, це найлагідніший метод терапії. Це дуже важливо, адже багато українських біженців мають посттравматичний стресовий розлад. На заняттях можна виклюнути на папір, наприклад, всі свої деструктивні почуття, страхи, ненависть, злість, відчай. До того ж, людині не потрібно розповідати про свої переживання, які вона ще не готова згадувати.

Катерина зазначає, що організації зазвичай вдається знаходити порозуміння з місцевими громадами з проблемних питань. Наприклад, у Польщі лише вісім класів середньої школи, до того ж існують обмеження за віком. Проте нашим учням дев'ятих, десятих та одинадцятих класів йшли назустріч і дозволяли повторно проходити курс. Це дало дітям змогу підтягнути мову та легше інтегруватися до навчального процесу.

– Аби наші школярі призвичаїлися та швидше опанували програму, їх навіть брали на клас нижче або приймали слухачами. Доступ до освіти в цілому українці мають такий самий, як і місцеві. Це стосується і коледжів, і вищих закладів. Єдиною перешкодою може бути мова. Втім, мовних курсів тут багато, їх переважно безоплатно пропонують і волонтери, і держава, і власне гміни.

НЕ ОСТАННЯ ЕВАКУАЦІЯ

Після нетривалої паузи «Берегиня» планує поновити евакуацію українців до Польщі. Наразі йдуть підготовчі процеси.

– Це мають бути комфортабельні автобуси, бо шлях тривалий. Треба подбати і про харчі, і про воду. Попит є, з боку тих же бахмутян. На жаль, вони мають певні упередження щодо того, що після евакуації волонтери їх залишать наодинці, а вони не знають мови, не розуміють, до кого звертатися. Є ж такі сім'ї, що не мають ані документів, ані грошей, бо виїжджали всі за різних умов. Тому важливо підготувати людям базову підтримку, нехай і на перший час – із житлом, їжею, документами, отриманням PESEL, виплатами тощо, – пояснює керівниця організації Марина Пугачова.

Вона зауважує: попри те, що ситуація з роботою за кордоном непростя, наші люди швидко вчать нового. Зокрема українські педагоги та медики влаштовуються помічниками у школах та лікарнях, де стають провідниками між українцями та поляками. А ще українці не бояться відкривати власну справу. І оскільки у Польщі дуже цінують наших майстрів б'юті-індустрії, «Берегиня» організувала для підопічних жінок курси з перукарського мистецтва, майкапу та масажу. А у планах має запропонувати ще й навчання з манікюру. **СН**

Лілія РУСИК

Наталія Скрипка

НАДИХАЮЧЕ

ВУЛИК ГУДИТЬ
ПО ПОВНІЙ

В ніч на 25 лютого отець Роман вивіз до Дніпра родину – дружину з дітьми, маму, сестру. Повернутися до Маріуполя вже не зміг – не пустили наші військові. Це було складно прийняти, бо на той час священник був чинним капеланом прикордонного загону. Також на допомогу кликали з військового шпиталю, де потребували підтримки поранені.

– Потім мою частину розформували, бо багато прикордонників загинули. Мене кликали до нового підрозділу, але я зрозумів, що на своєму місці принесу набагато більше користі. Бо можу організувати допомогу тисячам людей, – каже священник.

До слова, будівля маріупольського храму-музею під час оборони міста вціліла, хоч і побита уламками та позбавлена вікон. Один снаряд потрапив під сходи, але не розірвався, інший зруйнував віттарну частину церкви. Все, що було у храмі, окупанти геть розмародерили.

– Розікрали все – експонати нашого музею, ікони, книжки, розграбували благодійну ідальню. Російські попи винесли навіть бандури, які там були. Навряд чи будуть грати... Може, зроблять собі балалайки. Кажуть, була якась комісія РПЦ, вирішували – або знести храм, або переробити під свої канони. Сподіваюся, цього не станеться. Але, знаєте, храм завжди можна відбудувати, а людей не повернеш. У районі храму загинуло дуже багато маріупольців...

Вже 3 березня отець Роман видавав у Дніпрі першу допомогу. Це були речі для військових, придбані коштом друзів та знайомих, котрі відгукнулися на його пост у фейсбуці. А згодом робота закипіла у невеличкому приміщенні, знайденому для потреб гуманітарного штабу. Перші два буси з продуктами та іншою гуманітарною надіслали друзі з Польщі.

Спочатку у соцмережах писали, що у вулицю «Доброго ранку, ми з Маріуполя» допомогу отримують тільки маріупольці. Але за пару тижнів стало зрозуміло – підтримка потрібна усім, хто евакуювався з гарячих точок. Відтоді нужденних приймають просто за довідкою переселенця від 2022 року.

Цього місяця переселенцям видають продуктові набори на 12,5 кілограмів. Спеціально для хабу їх закуповує німецька волонтерська організація Johanniter International Assistance.

Щодня по буднях тут волонтерять до 30 добровольців – здебільшого маріупольці.

– Вражає, що наші волонтери понад рік присвячують себе допомозі іншим. Шестеро з них реєструють людей – ми направили велику базу, куди занесені понад 300 тисяч ВПО, яким ми вже надали допомогу. Інші пакують продукти для наборів: щодня нам треба сформувати 200-300 пакунків. Коли приходить гуманітарка – ми її розвантажуюмо. Коли

Команда вулика у квітні 2022 року

Вони і священнослужителі, і переселенці, і капелани, і волонтери, які власноруч розвантажують фури з гуманітаркою. У Маріуполі митрополит Донецький і Маріупольський Сергій (Горобцов) і отець Роман (Перетятко) опікувалися легендарним храмом Святителя Петра Могилы – єдиним у світі храмом, повністю оздобленим петриківським розписом. Створили там культурний центр, музей, годували нужденних, готувалися розбудувати собор. Своє служіння у Дніпрі вони розпочали з організації волонтерського вулика «Доброго ранку, ми з Маріуполя».

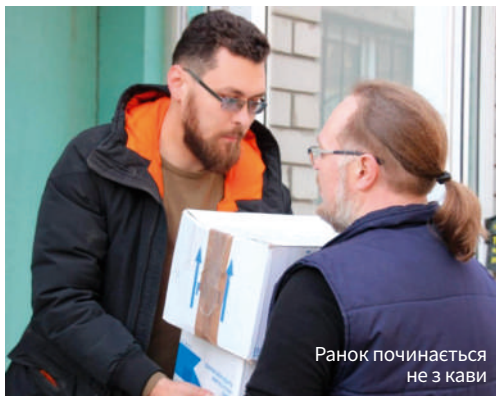
«ДОБРОГО РАНКУ,
МИ З МАРІУПОЛЯ»Священники ПЦУ з Донеччини створили
гуманітарний хаб для переселенців та
військових у Дніпрі

хтось приїздить по допомогу – навантажуюмо. Волонтери возять продукти до прифронтових громад, де небезпечно і не працюють магазини. А ще надаємо військовим те, що їм потрібно – спальники, намети, сокири, ножі, медицину... Наш вулик гудить по повній!

ІЗ КРАПЕЛЬ
СТВОРЮЄТЬСЯ МОРЕ

Кошти, з яких закуповується допомога цивільним і військовим, складаються не лише з пожертв благодійних фондів і заможних меценатів. Отець Роман каже і про внески власне переселенців:

– Я завжди згадую, як моя знайома, яка у Маріуполі втратила все, щойно вибралася з

Ранок починається
не з кави

ців потребують спілкування, фахових порад та підтримки.

– Люди, які до нас звертаються, сильно травмовані – хтось фізично, хтось психологічно. Пам'ятаю, був випадок: пролетів наш винищувач, і люди у черзі за гуманітарною допомогою просто попадали на землю в істеричі. Бо у Маріуполі після цього звуку скидали авіабомби... – розповідає отець Роман.

– Ми стали сім'єю, я не уявляю свого життя без «гуманітарних» жартів,

Владика Сергій (ГОРОБЦОВ), митрополит
Донецький і Маріупольський:

– Дуже багато родин втратили своє житло, але не втратили найцінніше – життя. Бо будинок можна відновити, а життя – ні. І якщо Господь нас всіх врятував від загибелі, то врятував для чогось. Може, повернення та відродження Донеччини – це і є справжня місія, яку ми повинні виконати в цьому світі.

Я постійно спілкуюся з переселенцями. 99% мріють про повернення до рідної оселі. Щойно пролунає перший дзвоник щодо деокупації – переважна частина переселенців почне повертатися до дому. Звісно, багато хто з нас будуть дуже шокованими від побаченого. Тому Церква намагається підготувати людей до ймовірних іспитів долі.

Я знаю одне. Якщо ми, священники та архієреї, першими повернемося до рідного краю, за нами поїдуть і ті, кому ми допомагали вижити увесь цей час в евакуації. Буде складно. Але ми будемо вдома. Господь нас ніколи не залишить.

Владика Сергій, Марина Перетятко
і отець Роман

щоденної кави перед роботою та розмов про «після Перемоги», без біженців та нашої волонтерської рутини. Ми тут і зараз, щоб наблизити «після», – вважає Марина Перетятко, сестра отця Романа. Вони обидва є членами члени правління ГО «Елеос Донецьк» – регіональної частини великої всеукраїнської організації при ПЦУ, яка реалізує саме напрямок волонтерства.

Деякі меценати, з якими хаб напружував плідні зв'язки, теж представляють ПЦУ за кордоном. Системну допомогу надає предстоятель Православної церкви України митрополит Єпіфаній. А головний священнослужитель ПЦУ на Донеччині Владика Сергій особисто закуповує і передає підрозділам ЗСУ продукти, бронезилети, техніку.

Наближаючи Перемогу, священники з Донеччини вже готуються розбудувати регіон після визволення. Як каже отець Роман, переселенці мають різні настрої, проте повернутися до Маріуполя хочуть майже усі:

– Сподіваюся, люди, байдужі до міста, не повернуться. А ті прихильники «руського міра», які зараз там радіють окупантам, з ними ж і втечуть. І для Маріуполя почнуться зовсім інші часи – коли долю міста будуть вирішувати люди, які його люблять та відчувають його історію. Ми почнемо його відбудувати, щоб відновити й себе – бо фізична праця то є кращий лікар.

За словами Владика Сергія, практично всі служителі Донецької єпархії ПЦУ (священники, капелани, голови парафіяльних рад) повернуться до деокупованих міст і селищ.

– У нас є чітке бачення, що і як ми маємо робити. Ми будемо повертатися не з порожніми руками. Наш хаб разом із діючими гуманітарними проектами переїде до Маріуполя, частина – до Донецька. Ми продовжимо роздавати благодійну допомогу всім нужденним, насамперед сім'ям, які повернуться з евакуації – продукти, медикаменти, засоби гігієни, одяг тощо. Також будуть залучені психологи, медики, юристи та працівники соціального служіння ПЦУ. Паралельно ми зможемо завозити будівельні матеріали та житлові вагончики для тимчасового прихистку родин, чії домівки були знищені внаслідок війни. Все це відбуватиметься на територіях наших парафій, це реально буде зробити. **CN**

Елизавета ГОНЧАРОВА

НАДИХАЮЧЕ

ТРИРІЧЧЯ ДОНЬКИ – ПІД СИРЕНУ

Коли кілька років тому рідний Бахмут опинився поруч із лінією фронту, Анастасія переїхала до Харкова. Там, у Харківській державній педагогічній академії, вивчилася на педагога дошкільної освіти, два роки пропрацювала вихователкою у садочку, народила доньку...

– У Аліси день народження 26 лютого, тож ми з чоловіком готувалися до святкування триріччя: покликали її друзів, запросили аніматорів, замовили яскравий дитячий торт, – згадує Анастасія. – Звісно, було якесь відчуття тривоги, але те, що трапилося, досі не вкладається в голову... Вже о п'ятій ранку 24 лютого ми схопили сонну дитину, сіли до машини і виїхали з міста. Дорогою лунали гучні вибухи, Аліса спала, а в мене була паніка, трусилися руки – здавалося, що ми всередині якогось фільму-катастрофи. Вже потім дізналися, що окупанти стріляли по машинах із цивільними людьми, і саме там, де ми виїжджали, було багато загиблих.

Перечекати вирішили у родичів чоловіка у Кропивницькому, де й лишилися на тиждень. Заселення до окремої квартири у гуртожитку здавалося на той момент гарним варіантом.

– Але через постійні тривоги доводилося по кілька разів вдень і вночі спускатися до підвалу. З дев'ятого поверху з загорнутою у ковдру дитиною на руках, бо було дуже холодно... Та й той підвал складно назвати надійним сховищем. А ще сусіди налякали нас, що бачили «мітку» на даху гуртожитка (тоді ніхто не розумів, яка небезпека справжня, а яка – фейк). Жити у такому напруженні було нестерпно – я бачила, як закликає моя дитина, як реагує на гучні звуки літаків та вий сирени, і як педагог розуміла, що подібний стрес не може не мати наслідків, – пояснює Анастасія, що саме стало поштовхом для евакуації за кордон.

ПІШКИ ЧЕРЕЗ КОРДОН

Незабаром двоюрідна сестра чоловіка, яка давно жила в Австрії, розповіла, що її роботодавці пропонують допомогу українським родичам тих, хто у них працює. Спочатку Анастасія не хотіла лишати чоловіка, але хвилювання за дитину переважило.

– Я навіть не знала до ладу, куди їду, яким буде шлях, що я там робитиму. Ми їхали через усю країну, ночували у незнайомих людей, з якими просто домовлялися дорогою. Перед кордоном провели ніч у селі Чернівецької області – не хотіли потрапити до чужої країни посеред ночі. Там було зовсім тихо, навіть сирени не вили. І мене вразило: люди наче дивляться новини, але питають нас з певною недовірою – а чи правда, що там така війна йде? Це тоді було просто дико: ми тікали з Харкова під обстрілами, а для когось це виглядало дуже далеким...

ОБ'ЄДНАНІ У ТАНЦІ

Молода вихователька Анастасія Гуціна з дитинства займалася танцями у Бахмуті, а тепер організувала дитячу танцювальну групу у Відні, у приміщенні будинку для літніх людей. Там рятуються від війни біженці з України, і там австрійські бабусі та дідуся щиро аплодують маленьким українським акторам, які знайомлять їх зі своєю самобутньою національною культурою.

Зранку вони з донькою пішки перетнули кордон із Румунією. Анастасія тримала сумку, велику валізу та за ручку – дитину, яка гірко плакала після прощання з татом.

– На тому боці до нас одразу підійшли волонтери з ковдрами, запропонували допомогу, питали, куди плануємо їхати далі. А вона плаче і плаче... Мені треба було триматися з

усіх сил, але в мене теж сльози, бо я не знаю, що робити далі, – розповідає жінка.

Втім, наступного дня мама з донькою вже летіли до Відня – гостинна Ліна, яка одразу запропонувала допомогу через сестру чоловіка, купила їм квитки на літак, поселила у себе, допомогла оформити документи та знайти більш-менш постійне соціальне житло.

ТАНЦЮВАТИ, ЩОБ ПОРОЗУМІТИСЯ

Наразі Анастасія з Алісою живуть у будинку для літніх людей, де їм і ще понад 50-ти родинам з України надали окремі кімнати. Заклад дуже великий, чистий і скоріше нагадує санаторій, де пенсіонери отримують повноцінний догляд – від побутового до медичного.

– На жаль, у нас таких будинків з ідеальними умовами для літніх людей, ще й немає, мабуть. Так, старенькі віддають 80% від своїх пенсій, але воно того точно варте. До них часто приїздять музики, співаки, актори, проводять міні-концерти. Я теж запропонувала команді підтримки біженців від соціального фонду Відня провести концерт до Дня незалежності України. Знайшовся чудовий гімнастичний зал, де я з нашими українськими дітками розпочала заняття з танців. Все дитинство я танцювала у бахмутському шоу-балеті «Ліцей», і дуже вдячна нашому хореографу Інні Бережній за досвід, який витягнув мене зі складної психологічної ситуації.

Танці не лише допомагають малечі розвиватися та відволікатися від важких спогадів, а й знайомлять із українською культурою австрійців, які щиро приймають у себе біженців. Анастасія каже і про таку собі танцювальну «дипломатію», яка допомагає налагоджувати стосунки між людьми.

– Ми вже багато місяців проживаємо разом і, звісно, є старенькі, котрі дуже люблять діточок – привітні, посміхаються, розмовляють. Але є ті, кому таке сусідство трохи заважає – діти є діти, складно позбавитися галасу, та й ритм нашого життя трохи відрізняється від тихої буденності літніх людей. Щоб згладити ці гострі кути, ми спробували об'єднати всіх мешканців закладу запальними танцями під українські пісні! Познали, так би мовити, австрійських пенсіонерів із нашою культурою. Це також було дуже важливо для дітей, які на чужині сумують за Україною – вони з трепетом вдягли вишиванки та тримали в руках наш прапор.

Багато хто каже, що за спеціальності за кордоном не влаштуєшся. А от Анастасія знайшла роботу за фахом: оформлюючи доньку до дитячого садочку, написала в анкеті, що вона педагог та хотіла б працювати. Їй запропонували посаду помічниці виховательки. Кілька днів стажування – і тепер жінка вже офіційно працює в Австрії.

– У групах є й австрійські, й українські діти. А я вже трішки знаю німецьку – найпростіші фрази, якими можна спілкуватися з малечю. Спочатку було складно, але потім мені сподобалося – вже щось розумію, коли до мене звертаються колеги, чи в магазині. Думаю ще походити на курси для вдосконалення мовних навичок. А донька, бачу, адаптується набагато швидше – у садочку розмовляють німецькою, тому Аліса добре все розуміє, повторює за дітьми і, навіть граючись вдома, часто відповідає за ляльок німецькою. Вже несвідомо перемикається – мені каже однією мовою, а до виховательки – іншою. **СН**

Елизавета ГОНЧАРОВА

Краєзнавчий музей у Маріуполі минулої весни

У МАРІУПОЛІ РОСІЯНИ ЗРУЙНУВАЛИ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ, ЯКИЙ ПЕРЕЖИВ НАЦИСТІВ

Окупанти знищили майже 90% експонатів одного з найстаріших музеїв Донеччини. Як каже тимчасово виконуючий обов'язки директора Маріупольського краєзнавчого музею Олександр Горе, до лютого 2022 року там зберігалось близько 60 тисяч експонатів. Серед них були і унікальні: кашпуть – кухоль з кокосового горіху з іранським різьбленням для збирання пожертв, Євангеліє XVIII століття, макет пароплаву, збудованого перед Першою світовою війною.

– Відомо, що частину експонатів із Музею народного побуту вивезли до окупованого Донецька. Понад 2 000 художніх творів живопису та графіки згоріли під час пожежі, яка виникла через обстріли. Знищені археологічні пам'ятки з Маріупольського неолітичного могильника, Амвросіївської стоянки, – каже Олександр Горе.

Наразі приміщення музею зруйноване.

За часів Другої світової війни більшість експонатів тут збереглися – нацистам не вдалося зробити те, що зробили росіяни.

– Під час відступу 1943 року нацисти спалили більшу частину будівель у центрі міста, але музей вцілів. Можливо, вони побоялися підпалити приміщення, бо поруч знаходився шпиталь і там до останнього дня окупації лікувалися німецькі солдати, – розповів керівник.

БІЛЯ САДИБИ ВИДАТНОГО ОСВІТЯНИНА БІЛЬШЕ РОКУ ТОЧАТЬСЯ ЗАПЕКЛІ БОЇ

Село Нескучне неподалік Великої Новосілки, де знаходиться меморіальний музей-садиба Володимира Немировича-Данченка та Миколи Корфа, опинилося під обстрілами з 18 квітня минулого року. Певні території села кілька разів переходили до росіян, потім їх відбивали наші військові. З соцмереж відомо, що наразі у селі, яке окупанти називають «привидом», зали-

За офіційною статистикою, з початку повномасштабного вторгнення в Україні знищено 22 музеї та галереї, пошкоджено – 41. Більшість з них припадає на Донецьку та Харківську області. Про те, в якому стані зараз перебувають будівлі музеїв, про знищені та збережені експонати, про зруйновані війною плани нам розповідають керівники закладів, розташованих в окупованому Маріуполі, а також у Мар'їнській, Вугледарській та Великоновосілківській громадах.

шаються лише троє жителів. В якому стані садиба, яку в позаминулому столітті називали «найкультурнішою в імперії», – достеменно невідомо.

Музей унікальний тим, що головним його експонатом є власне садиба – колишнє помістя основоположника системи народної освіти барона Миколи Корфа. Педагог народився у Харкові, походив із знатної родини і мав можливість жити у великих містах імперії. Але 22-річний Корф,

НАЗАВЖДИ ВТРАЧЕНІ, ЧАСТКОВО ВРЯТОВАНІ

Що сталося з музеями на лінії вогню

Музей-садиба у Нескучному. Фото з архіву Марини Глушко

доеднавши до назви ім'я наступного власника садиби – кінематографіста Немировича-Данченка.

На початку 2022 року у приміщенні колишньої земської школи музейники створили інтерактивну експозицію, яку із задоволенням відвідували і школярі, і дорослі.

– Ми вибрали кілька статей із підручника Корфа, роздрукували їх і встановили у вигляді книжних сторінок, а поруч поставили сучасну техніку.

Але ці плани перекреслила війна. Як пам'ять про музей, Марина Глушко зберігає відео, яке зняла у перший день повномасштабного вторгнення: садибу, парк, квітник, вже оманливу тишу та співи птахів. Востаннє завідувачка музею була у рідному селищі минулого літа. Про долю експонатів вона не розповідає. Каже тільки, що при підготовці до реставрації певна їх кількість була спактована та підготовлена до вивезення.

кладного мистецтва, знярядь праці, які раніше використовували на селі – ціпи, якими вибивали зерно від стебла, жорна, ручні млини, клюшки, якими смикали сіно зі скирти, аби нагодувати худобу, – розповідає Марія Горбач, яка очолює музей останні роки.

Жорсткі обстріли музею пережив ще у 2014-2015 роках. Тоді уламками вибило вікна, пошкодило дах, проте експонати не постраждали. Знадобився час, аби відновити роботу музею та доповнити його експозицією «Район у вогні». Попри розташування на лінії фронту і близькість до окупованого Донецька музей продовжував працювати і приймати відвідувачів – більше двох тисяч людей на рік.

Після повномасштабного вторгнення перші «прильоти» прийшли саме на Будинок культури, де розташовувався музей. Вивезти експонати під цільними обстрілами не вдалося. За словами Марії Горбач, всі вони наразі вважаються втраченими. Їх просто більше нема. Як нема і самої Мар'їнки.

АВІАБОМБОЮ ПО БЛАКИТНИМ ЯЛИНКАМ

Не вцілів і Народний музей історії села у Новомихайлівці. Розташоване неподалік від Вугледару село окупанти почали обстрілювати з березня 2022 року.

Візитівкою Новомихайлівського музею були дерев'яне крильце та двері, металеве оздоблення для яких робив місцевий коваль Петро Кашуба. Ці двері «під старину» завідувачка музею Катерина Шаповал свого часу відмовилася замінювати на пластикові.

Цікавим було і саме приміщення музею. Колись тут знаходилася земська школа, а у часи Другої світової війни працював шпиталь, який німці спалили, коли відступали.

Екскурсія у музеї історії Мар'їнського району. Фото з архіву Марії Горбач

отримавши у спадок помістя, оселився у Нескучному, де 1852 року будує дім та облаштовує парк. Саме тут він розробляє та починає популяризувати новий тип трьохрічної земської школи, де діти отримували б прикладні знання, що стануть у нагоді у подальшому житті. Школи за системою Корфа були створені не лише у сусідній Времівці, Майорську, а й по всій тодішній Катеринославській губернії.

У радянські часи ім'я Корфа забули. Лише 1992 року зусиллями місцевого краєзнавця Олександра Бугайова, який старанно збирав експонати по всій країні та за її межами, у Нескучному відкрили музей,

Наприклад, біля розповіді про прес Гутенберга розташували 3D принтер та 3D ручки, біля історії про хвороби – мікроскопи, статтю про транспорт ілюстрували моделі паровозів та пароплавів. Відвідувачі наочно бачили, що знання, отримані з підручників, можна і потрібно застосовувати на практиці, і це та ниточка, яка пов'язує минуле та сучасність, – згадує завідувачка музею Марина Глушко.

Весною 2022 року мала розпочатися велика реставрація – співробітники музею подали до Українського культурного фонду проєкт реекспозиції шістьох діючих залів та створення двох нових експозицій.

ЗНИЩЕНИЙ МУЗЕЙ МІСТА, ЯКОГО НЕМАЄ

Народний музей історії Мар'їнського району, відкритий 1981 року, напередодні вторгнення налічував 4 експозиційних зали і 12 постійних виставок. Багато що з 5 000 експонатів, у тому числі унікальних, приносили до музею самі люди. Наприклад, фото старої місцевої церкви, зруйнованої за радянських часів, копію ікони «Чорнобильський Спас», яку вважають чудотворною, дерев'яне корито, в якому вимішували тісто, іменний шифер з маєтку поміщика Карпова, весільну сукню, пошиту 1915 року.

– Багато було предметів народного побуту, зразків при-

ІСТОРИЧНЕ

Наступного разу будівля зазнала наслідків ворожої агресії у жовтні 2014 року. Тоді завідувачка разом із сином та донькою забивали вікна, ремонтували пошкоджену стелю, фарбували, білили, відновлювали експонати.

Експозиції музею Новомихайлівки могли позазрити навіть деякі обласні музеї. До лютого 2022 року на площі більше 600 квадратних метрів тут зберігалися понад 3 000 експонатів, які принесли селяни. Серед них – старовинна соха, дерев'яні вила, лопатка для виймання хліба з печі, ткацький станок, хомут, ярмо для запрягання коней. Були і зовсім незвичні експонати – дерев'яна бричка, на якій у минулому столітті місцеві жителі їздили на ярмарок, і блакитний ретро-автомобіль виробництва 1950-х років. В одному залі під склом зберігалися гроші: радянські рублі, відрізні купони, купоно-карбованці, гривні.

Навесні минулого року Катерина Шаповал щодня під об-

Раритетне авто у музеї Новомихайлівки
Фото: Ірина Дімітрова

стрілами навідувалася до музею, але врятувати експонати їй не вдалося. Коли був зруйнований її будинок, завідувачка з родиною виїхала з села. Пожежу в музеї вона побачила кілька місяців тому на відео у соцмережах.

– Навпроти музею впала авіабомба, у приміщенні не залишилося жодного вікна, воно буквально світиться наскрізь. Зруйновані двері та крильце, не вціліла жодна блакитна ялинка, знищений квітник, який ми висадили перед музеєм, – каже пані Катерина.

З-ПІД ВУГЛЕДАРУ ВРЯТУВАЛИ РОБОТИ ВІДОМОГО ХУДОЖНИКА

З Музею історії села Костянтинівки Мар'їнської громади вдалося врятувати кілька картин відомого українського художника Івана Дзюбана. Він тут народився і свого часу передав музею села декілька картин, – розповіла завідувачка Валентина Сахно. Також із музею вдалося вивезти дві теки спогадів селян Костянтинівки про Голодомор 1932-1933 років, записаних пані Валентиною. У папках збереглися рецепти «страв», які готували селя-

ни у голодні роки з сушеного товченого споришу, висівок, картопляного шкаралупиння, трави.

Загалом напередодні вторгнення у музеї було близько 2 000 експонатів: більш ніж 80 вишитих рушників та жіночий традиційний костюм XIX сторіччя, мідний самовар 1896 року, який дістався місцевому жителю від прадіда, старовинний макогін та дерев'яна бочка для збивання вершків, з яких готували масло, понад 100 глиняних глечиків, мисок, макітр, дерев'яні мисники, комоди, скрині, столики та люльки... У селі свого часу було багато столярів, тож їхні вироби з дерева прикрашали музей.

З весни минулого року окупанти постійно обстрілюють Костянтинівку, яка розташована неподалік Вугледару. Валентина Сахно змушена була виїхати з села і наразі їй відомо лише, що музей суттєво постраждав від бойових дій.

– У приміщенні немає даху, вікон, там була пожежа. Чи вціліли експонати, зараз невідомо. Сподіваюся, що деякі все ж збереглися, – припускає завідувачка. **CN**

Ірина ДІМІТРОВА

Картина Івана Дзюбана, який народився у селі Костянтинівці

Цей заказник давно потрапив у поле зору російських посіпак. Ще рік тому на сайті так званого «державного комітету з екологічної політики та природних ресурсів при голові донецької народної республіки» (уявіть, є й такий!) було оприлюднено статтю «Природно-заповідний фонд: Азовська дача». Вона містить відредаговану 125-річну історію лісництва, описи його флори, фауни та ґрунту. Але головне завдання публікації – підвести «наукову базу» під майбутнє знищення дубового лісу.

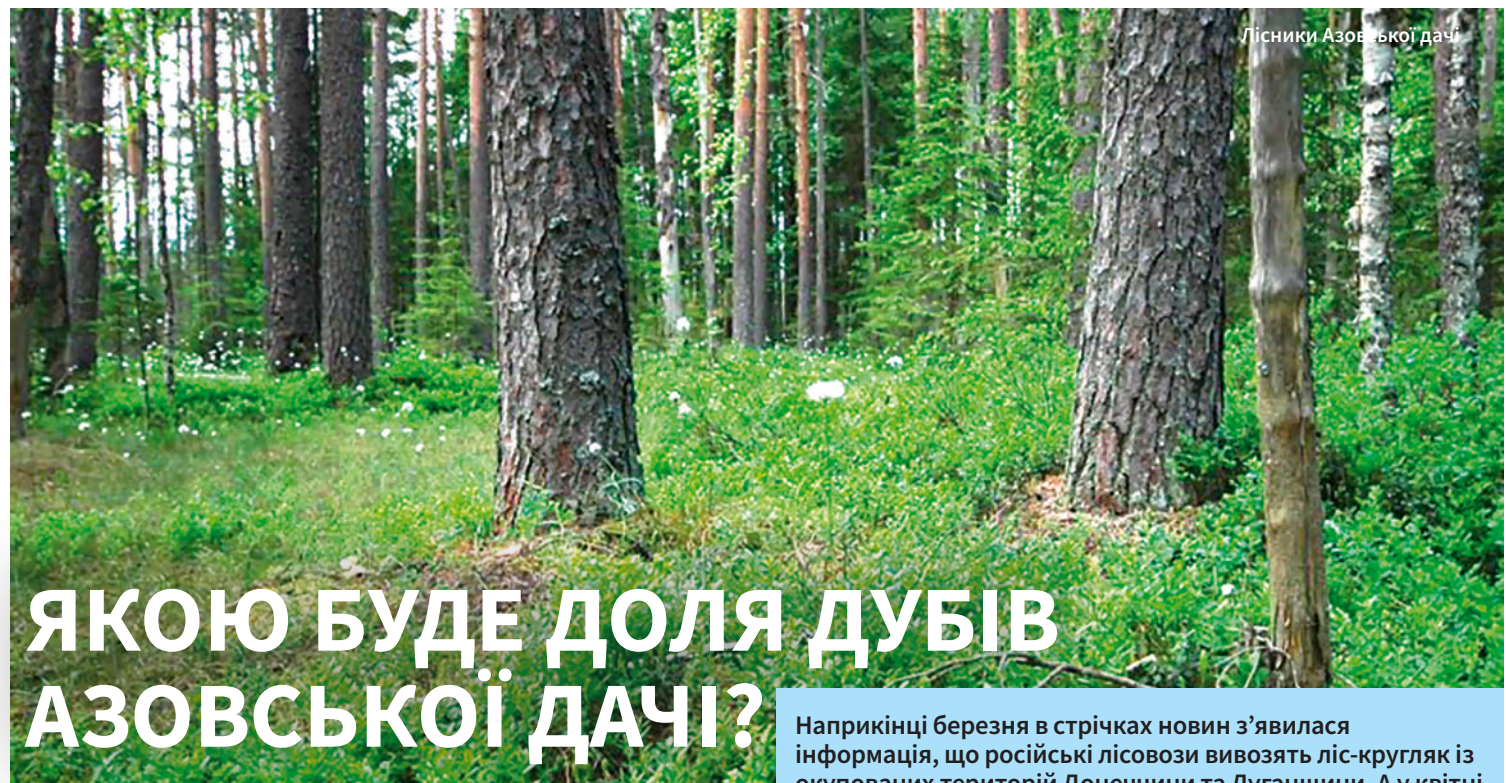
У статті декілька разів йдеться про те, що ліс старий і незабаром буде потрібна «санітарна вирубка» дубів. Можна припустити, що після відселення місцевих жителів до Лісового прийдуть російські «фахівці» і почнуть «рятувати» ліс. А скоріш за все, вони вже працюють – разом з водія-ми російських лісовозів.

Довідка: Дуб – велике дерево з величезною короною і потужним стовбуром. Сягає висоти 20-40 м. Може дожити до 2000 років, але зазвичай життєвий цикл складає 300-400 років. Зростання у висоту припиняється у віці 100-200 років.

Тобто навіть найстаріші дуби Азовської дачі прожили трохи більше третини свого життя. Але далі зростати їм, здається, не дадуть. Бо прилікає у росіянина. І не потрібно бути ботаником, щоб зрозуміти, що це – банальне мародерство.

Але якщо з причинами усе зрозуміло, то наслідки цього варварства не такі наочні. Аби зрозуміти масштаби катастрофи, що насувається, варто повернутися до історії появи лісів у степах Приазов'я.

Лісники Азовської дачі

ЯКОЮ БУДЕ ДОЛЯ ДУБІВ АЗОВСЬКОЇ ДАЧІ?

На початку XIX століття у регіоні створюється система колоністських поселень іноземців. До них висувалися вимоги щодо освоєння територій та розвитку сільського господарства. Суворі зими і спекотне літо, відсутність джерел води, «чорні» буревії (дуже схожі на американське торнадо), відсутність деревини для будівництва та опалення – з такими проблемами зіткнулися перші колоністи. Попри це до кінця XIX століття Приазов'я стає основним постачальником пшениці до Європи. Найбільшого успіху досягли німецькі колонії, особливо колонії німців-менонітів. Урожайність у їхніх господарствах у 2-3 рази перевищувала врожайність сусідів.

Окрім наполегливої праці, ознаки дало системне пом'якшення суворого клімату регі-

ону. Провідну роль у цьому зіграло створення штучних лісів і лісонасаджень. Саме ліс в умовах сухого степу створює особливий мікроклімат, відіграє вітрозахисну роль, перешкоджає ерозії ґрунтів, сприяє підвищенню врожайності на прилеглих полях.

Піонерами штучного лісорозведення стали Віктор фон Графф, який посадив Велико-Анадольський ліс, і Людвіг Барк, який 1876 року заснував Азовську дачу.

У контексті сьогоденної війни – цікавий факт: 1880 року у Велико-Анадольському лісництві та Азовській дачі були створені перші у світовій історії регулярні підрозділи лісників для проходження альтернативної служби. Це сталося через те, що коли царський уряд запровадив обов'язкову військову повин-

Наприкінці березня в стрічках новин з'явилася інформація, що російські лісовози вивозять ліс-кругляк із окупованих територій Донеччини та Луганщини. А у квітні стало відомо, що окупанти розпочали «націоналізацію» будинків та видворення мешканців села Лісового під Маріуполем. Село розташоване поблизу селища Нікольського просто посеред лісу і є, власне, центром лісового заказника Азовська дача.

ність, німці-меноніти почали масово виїжджати з імперії до Америки – їхні релігійні переконання забороняли використовувати зброю. Аби не припустити кризи у провідному сільськогосподарському регіоні та не поставити під загрозу постачання зерна до Європи, уряд був вимушений прийняти умови менонітів і створити альтернативну службу лісників.

Тобто, 150 років тому росіяни розуміли економічні збитки від знищення унікальних штучних лісів, які з великими труднощами вдалося створити в степу. Адже це однозначно призведе до різкої зміни клімату та серйозного погір-

шення умов для ведення сільського господарства.

Але сьогодні окупантів не турбує руйнація сільськогосподарської діяльності в українському регіоні. Як не турбує і той факт, що своєю агресією вони вже поставили на межу голоду 400 мільйонів людей у усьому світові. Логіка мародерів працює інакше. Мародеру все одно, що вкрасти – унітаз, який він побачив вперше у житті, чи вихожаний українцями ліс. Проте, якщо будуть знищені прикордонні українські ліси – голод обов'язково прийде і до Росії. І навіщо тоді потрібен буде вкрадений унітаз? **CN**

Сергій ШТАМБУР

ХРЕСТИКИ, ЩО ОБЕРІГАЮТЬ

Як регіональна акція «Народжені у вишиванках» переросла на всеукраїнську

Усе почалося 2017 року з чотирьох міст Донеччини – Краматорська, Слов'янська, Костянтинівки та Дружківки. Спочатку голова ГО «Всесвітній День вишиванки» Леся Воронюк запропонувала на свято подарувати новонародженим у Краматорську дві сорочки для немовлят – льолі. Далі ідею підтримала переселенка з Ясинуватої Оксана Муравльова. Вона придбала нитки та тканину і у Краматорській бібліотеці під час занять із української у створеному нею розмовному клубі «Файно» люди вишили 30 сорочечок. А на День вишиванки – передали їх до пологового.

Наступного року таких сорочок було 50, а ще за рік – 400. Вишивальницям почала допомагати Донецька облдержадміністрація, долучилися інші організації, фонди та меценати.

– Про акцію ми почали розповідати у соціальних мережах, медіа про нас писали репортажі. Тож все більше людей про неї дізнавалися та хотіли долучитися. У нас не було на це грантового проекту чи якогось одного великого спонсора, здебільшого робили за свої заощадження, охочі нам допомагали. Хтось купував тканину, хтось нитки, згодом стали купувати сорочки та передавати нам для вишивання, – згадує пані Оксана початок ініціативи.

2023 року в акції взяли участь вже сотні людей із тридцяти міст України та навіть із-за кордону – і понад 1000 льолі поїхали Україною до пологових будинків, аби діти, народжені на День вишиванки (цьогоріч 18 травня), отримали свій перший у житті оберіг.

Таку мету – підготувати 1000 льолі – поставила торік Оксана Муравльова, яка через російську агресію переїхала до Бережан на Тернопільщині. Мета була амбітна, майже нереальна, але робота закипіла. Вишивали волонтери на Бережанщині, у Краматорську, Києві, Калуші, Коломиї, Львові, Ужгороді, долучалися люди з-за кордону. На 5 травня у майстринь було вже 1029 сорочечок та інших подарунків, які спакували до розсилки Україною.

До подарункових пакунків поклали кольорових жовто-блакитних метеликів від Сталіни Чубенко – матері назавжди 16-річного Степана Чубенка з Краматорська, якого росіяни 2014 року закатували за українську стрічку на наплічнику. Також додали маленькі мотанки – першу іграшку, яку в Україні мама традиційно робила немовляті, і метрики з дерева, зроблені майстрами з Костянтинівки.

Історії майстринь, які долучилися до створення подарунків немовлятам – окрема тема. Наприклад, 120 кольорових маленьких пінеток зв'язала і передала до України пані Антоніна з Краматорська, яка наразі перебуває з родиною у Польщі. Або 71-річна жителька Бережан Марія Кукурудза – жінка має інвалідність, не виходить із дому, але вишила аж 214 льолі. Каже, що вишивання для неї має терапевтичний ефект.

– Мій онук та зять зараз на фронті. Під час вишивання я постійно думала про них,

молилася, щоб повернулися живими та неушкодженими додому, вклала добрі та світлі думки. Коли я дізналася, що ці льолі поїдуть на схід, ще більше зраділа, – розповідає пані Марія.

До слова, цьогоріч додому повернеться вишиванка, в яку до великої війни вбирали у Краматорську пам'ятник Шевченку. Оксана Муравльова вивезла її з собою до Бере-

жан, але для місцевого Тараса патріотична громада вже виготовила власну сорочку, тож Краматорськ чекає на повернення свого оберігу. А Оксана Муравльова чекає не лише на Перемогу України, а й на те, щоб якомога більше громад підхопили ініціативу і теж почали створювати для немовлят наш традиційний вишитий одяг із хрестиками, які захищають від усього злого і роблять народжених у вишиванках українців непереможними. **СН**

Наталка СТЕПОВА

СМАЧНЕ

Смак старої Європи

ВІДЕНСЬКИЙ ШТРУДЕЛЬ

Запрошуємо до вишуканої Австрії – батьківщини Моцарта і Фройда, власниці надзвичайної архітектури, прекрасних Альпійських гір та понад п'яти сотень мальовничих озер.

Австрійська кухня дуже традиційна, і при цьому сильно розрізняється в різних регіонах країни. Перелік тутешніх страв вважають чи не найбагатшим в Європі, бо кухня Австрії поєднала в собі кельтські, італійські, німецькі, угорські, слов'янські та середземноморські елементи. При цьому частіше за все її називають віденською кухнею, роблячи акцент на столиці. Завдяки австрійцям світ дізнався про печиво, рулети, ромовий пиріг, суфле Зальцбута... Але найвідомішим

десертом Австрії вважають рум'яний яблучний штрудель.

ЩО ПОТРІБНО:

Для тіста:

- ♦ борошно – 250 г
- ♦ вершкове масло – 20 г
- ♦ яйце – 1 шт
- ♦ тепла вода – ½ склянки
- ♦ рослинна олія – 1,5 ст. л.

Для начинки:

- ♦ яблука – 1 кг
- ♦ кориця мелена – 2 ч. л.
- ♦ цукор – 90 г
- ♦ світлі мелені сухарі – 60 г
- ♦ мигдаль без скоринки (змолоти) – 60 г

- ♦ родзинки – 100 г
 - ♦ вершкове масло – 30 г
 - ♦ ром або коньяк для замочування родзинок
- Для прикрашання:
- ♦ мелена кориця
 - ♦ цукрова пудра

ЯК ГОТУВАТИ:

1. Усі інгредієнти для тіста, крім вершкового масла, з'єднати і вимішати досить м'яке тісто, яке має відставати від стінок посуду.
2. Змастити поверхню тіста розтопленим вершковим маслом, накрити рушником і за-

лишити за кімнатної температури «відпочити» на годину.

3. Родзинки залити окропом на 5 хвилин. Далі злити воду і одразу ж замочити в алкоголі (залишити на 30 хвилин).

4. Почищені та порізані кубиками яблука змішати з корицею, цукром і родзинками.

5. На столі розстелити скатертину, присипати борошном і на ній тонко (але не занадто!) розкочати тісто. Дуже тонке тісто порветься під час загортання. Надати розкочаному тісту прямокутної форми.

6. Поверхню тіста змастити вершковим маслом. Посипати половиною кількості горіхів і сухарів. Іншу половину змішати з яблуками. Обережно викласти яблука на тісто, залишаючи вільними краєчки.

7. За допомогою скатертини, піднімаючи її разом з тістом, згорнути рулет. Змастити деко олією. Тепер обережно, знову за допомогою скатертини, перемістити штрудель на деко швом донизу.

8. Випікати рулет в розігрітій до 190° С духовці 40 хвилин. Штрудель зробиться ширшим і підрум'яниться. Вийняти з духовки і залишити на деку ще 20-30 хвилин. Під час вистигання штрудель трохи осяде. Так має бути.

9. Злегка вистиглий десерт рясно посипати цукровою пудрою та меленою корицею.

ЯКЩО БОГ ІСНУЄ, ВІН НОСИТЬ ФОРМУ ЗСУ

ІВАН UA383052990000026005015017860
ЄДРПОУ 39696398

Отримувач: Міжнародний благодійний фонд «Повернись живим»
Призначення платежу: Благодійна пожертва військовим